

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kristýna Bublíková
Určovací žaloba a naléhavý právní zájem

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Určovací žaloba a naléhavý právní zájem vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 90 342 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 30. července 2022

Kristýna Bublíková

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí diplomové práce JUDr. Kláře Hamuľákové, Ph.D, za odborné vedení práce, cenné rady a vstřícný přístup.

Seznam použitých zkratk

- OSŘ** zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- ObčZ** zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
- ř.z.** zákon č. 113/1895, o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) ve znění předpisů jej měnících a doplňujících do dne 31. 12. 1947
- ZP** zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Vývoj právní úpravy určovacích žalob	8
2.1	Zákon č. 113/1895 ř.z.	8
2.2	Zákon č. 142/1950 Sb.	8
3	Určovací žaloba.....	10
3.1	Rozdělení určovacích žalob	12
3.2	Předmět určení	13
3.3	Preventivní funkce určovací žaloby	17
3.4	Náležitosti určovací žaloby	19
3.5	Věcná legitimace pro podání určovací žaloby	20
3.6	Účinky určovací žaloby	22
3.6.1	Překážka litispendence a věci rozhodnuté	23
3.6.2	Stavění promlčecích lhůt	25
3.6.3	Závaznost rozhodnutí o určovací žalobě	27
3.7	Vztahy žaloby určovací k žalobě na plnění	29
3.8	Vybrané druhy určovacích žalob	30
3.8.1	Žaloba na určení vlastnického práva k nemovité věci.....	30
3.8.2	Zákonné určovací žaloby.....	32
4	Naléhavý právní zájem.....	38
4.1	Rozlišení věcné legitimace a naléhavého právního zájmu	38
4.2	Principy určení naléhavého právního zájmu.....	40
4.3	Povinnost tvrzení a prokázání na straně žalobce	43
4.4	Poučovací povinnost soudu	44
5	Závěr.....	46
6	Seznam použitých zdrojů	49
7	Abstrakt	54

1 Úvod

Ve své diplomové práci se věnuji tématu určovacích žalob podle ustanovení § 80 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“). Tento institut civilního práva procesního je využíván k určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není. Předpokladem pro úspěšnost určovací žaloby podle výše zmíněného ustanovení je existence naléhavého právního zájmu, který je nezbytnou náležitostí uplatněného nároku.

Určovací žalobě zatím není věnována ucelená publikace a její rozbor je tak spíše kusý a často pouze jen jako zmínka v rámci jiných tematických celků, jako například obecně žaloby v civilním řízení, popř. v rámci příspěvku v komentářové literatuře. Snažím přinést podrobný popis institutu, a to především rozbohem starší i současné judikatury a odborné literatury. Pomocí těchto zdrojů postupně objasňuji veškeré neurčité právní pojmy, které jsou s určovací žalobou spojeny, tedy nejen naléhavý právní zájem. V úvodu každé problematiky nejprve přednesu teoretický základ, čímž ji zasadím do kontextu a následně postupuji ke konkrétním otázkám spojeným s tématem práce. Při práci se zdroji jsem využívala především metody historické a gramatické komparace, analýzu judikatury a odborné literatury.

Cílem diplomové práce je přinést ucelený přehled o úpravě určovací žaloby, včetně vysvětlení jejích specifik a důsledné rozebrání naléhavého právního zájmu, když právě tento pojem může být často kamenem úrazu při posuzování, jelikož nejsou dána žádná pevná či pomocná kritéria pro jeho určení.

Úvodní kapitola je věnovaná stručnému historickému vývoji počínaje úpravou z období Rakouska-Uherska, když už tato měla velký vliv na dnešní podobu právní úpravy žaloby na určení. Dále se věnuji současné právní úpravě včetně nově vyvstalých otázek v odborné veřejnosti. Diplomová práce je uspořádána tak, aby byla nejprve čtenáři představena charakteristika žaloby, jaké vyvolává účinky a dále konkrétní možnost využití v českém právním prostředí. Samostatná podkapitola je věnovaná tzv. zákonným určovacím žalobám, které se liší od žalob podle §80 OSŘ tím, že u nich není nutné tvrdit naléhavý právní zájem. Ačkoliv se nejedná o žaloby podle §80 OSŘ, považuji za vhodné se jim

alespoň okrajově věnovat a přinést tak vysvětlení, proč tyto dvě skupiny žalob není možné ztotožňovat.

Zvlášť je vyčleněna kapitola naléhavého právního zájmu, kde nejprve vysvětlím rozdíl mezi ním a věcnou legitimací, neboť tyto je možné snadno zaměnit. Dále se inspiřuji odborným příspěvkem v advokátním bulletinu z roku 1986, ve kterém byla publikována možná kritéria pro stanovení naléhavého právního zájmu, a tyto se snažím zasadit do kontextu rozhodovací praxe vysokých soudů. V kapitole je citováno množství soudních rozhodnutí, které pomáhají formulovat chápání naléhavého právního zájmu.

2 Vývoj právní úpravy určovacích žalob

2.1 Zákon č. 113/1895 ř.z.

V roce 1918 byly do československého práva převzaty prameny civilního procesního práva, pocházející z Rakouska–Uherska, konkrétně se jednalo o exekuční řád (zák. č. 78 a 79/1896 ř.z.), zákon o organizaci soudní (zák. č. 217/1896 ř.z.), zákon o soudech živnostenských (zák. č. 218/1896 ř.z.) civilní soudní řád (zák. č. 112 a 113/1895 ř.z.).¹

Úprava určovací žaloby byla v tomto zákoně vtělena do ustanovení § 228 a zněla takto „*Žalobou se lze domáhati toho, aby bylo určeno, že tu jest nebo není některý právní poměr nebo právo, aby byla uznána pravost listiny, nebo aby bylo určeno, že je nepravá, má-li žalobce právní zájem na tom, aby onen právní poměr nebo právo nebo pravost listiny byly soudním rozhodnutím určeny co nejdříve.*“

Ze znění výše uvedeného je zřejmé, že civilní řád výslovně připouští žalovat na určení pravosti či nepravosti listiny, což v pozdějších právních úpravách nebylo. Zákonodárce si jako podmínku podání určovací žaloby vymínil právní zájem žalobce.

2.2 Zákon č. 142/1950 Sb.

Dne 1. 1. 1951 došlo k uvedení v účinnost zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, ve kterém došlo ke změně od předchozí právní úpravy. Nově byla určovací žaloba dle § 406 upravena tak, že „*Žalobou se lze domáhat také určení, že tu je anebo není určité právo nebo právní poměr, má-li žalobce naléhavý právní zájem na uplatňovaném určení.*“ K výkladu naléhavého právního zájmu, tak jak byl historicky chápán, je možné zmínit například Rozhodnutí Krajského soudu v Žilině, dle kterého zákonodárce úmyslně omezuje přípustnost určovací žaloby na případy, kdy je to odůvodněné potřebami života, a to především s ohledem na skutečnost, že soud jako státní orgán pověřený důležitými

¹FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu.* Praha: Acta Universitatis Carolinae, Iuridica monographia, 1974. 48 s.

úlohami, nemá být exponovaný jen pro řešení otázek akademických, které pro potřeby života nemají přímý význam. Ustanovení § 406 proto nelze vykládat šířeji, než vyplývá z jeho znění.²

I zde měla žaloba na určení preventivní charakter, který měl vést především k zamezení vzniku újmy žalobce. Už v tomto období se rozlišovala kladná a záporná určovací žaloba, o kterých budu hovořit v následujících částech práce. Určovací žalobou mohlo být rozhodováno i o právním poměru nebo právu mezi žalovaným a třetí osobou, úspěšnost určovací žaloby byla podmíněna trváním práva nebo právního poměru nejpozději v době, kdy soud vynáší rozsudek.³ Ke zjevné změně však došlo ve vztahu k určení pravosti listin. Nová právní úprava zcela vypustila možnost domáhat se určení pravosti či nepravosti listin a zůstala zachována toliko žaloba určení neplatnosti smlouvy, neboť tím je zároveň určeno, že tu je nebo není právní poměr vzniklý z této smlouvy.⁴ Další významnou změnou je, že se poprvé setkáváme s termínem naléhavého právního zájmu, přičemž podobně jako dnes, pro jeho nedostatek mohl soud žalobu zamítnout.

² Rozhodnutí Krajského soudu v Žilině ze dne 28. března. 1960, sp. zn. Co 79/60.

³RUBEŠ, Josef. In RUBEŠ, Josef a kol. *Komentář k občanskému soudnímu řádu díl II.* Praha: Orbis, 1959. 634-635 s.

⁴RUBEŠ, Josef. In RUBEŠ, Josef a kol. *Komentář k občanskému soudnímu řádu díl II.* Praha: Orbis, 1959. 634-635 s.

3 Určovací žaloba

Původ žalobního práva pak lze spatřovat v základních a nezadatelných lidských právech, konkrétně například v ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod „*Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.*“ Ze zákonné úpravy pak lze zmínit například ustanovení § 12 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObčZ“), který stanoví, že „*Každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc.*“ Žalobu obecně lze považovat za základ civilního procesu. Prostě řečeno se jedná o procesní úkon, kterým se žalobce obrací na soud a apeluje na poskytnutí ochrany svého tvrzeného práva, přičemž tímto úkonem se soudní řízení zahajuje.

Podobně je dle teorie procesního práva žaloba jednak aktem veřejného práva, jímž se uplatňuje právo vůči státu, u jeho příslušných justičních orgánů, na soudní ochranu výkonem soudnictví a dále procesním úkonem, podrobeným právu procesnímu, jímž se toto právo na soudní ochranu promítá do oblasti procesního práva a uskutečňuje ochranu konkrétního hmotněprávního nároku.⁵ Na rozdíl od římského práva, nynější úprava nezná různé žaloby ale pouze jednu obecnou, jako univerzální procesní prostředek ochrany.

Navzdory jednotnosti tohoto procesněprávního institutu je zřejmé, že žaloba slouží k ochraně různých práv a na základě toho, lze žaloby klasifikovat. K rozdělení může být užito několika hledisek, jako obsah petitu, účinky, které má žaloba vyvolat či právní důvod žaloby. Dále můžeme zmínit historické dělení žalob na žaloby petitorní (směřující k ochraně vlastnického práva) a žaloby posesorní (směřující k ochraně držby, resp. pokojného stavu).⁶ Předchozí právní úprava civilního řízení obsahovala v ustanovení §80 občanského soudního řádu demonstrativní výčet žalob, a to dle obsahu petitu.⁷ Konkrétně pak žaloby statusové, jako procesní úkon účastníka civilního řízení, kterým projevuje vůli

⁵ GERLICH, Karel. *Hmotněprávní účinky podání žaloby. Několik poznámek k novelovanému § 232 c. ř. s.* Všechno. List československých právníků. Praha: Spolek českých právníků „Všechno“; 1929, roč. 10, č. 4, 98-103 s.

⁶ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice. Část první, Řízení nalézací.* 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014, 621 s.

⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 79/2006 Sb.

zahájit řízení a požaduje, aby soud autoritativně rozhodnutím upravil osobní stav žalobce.⁸ Výslovně se jedná řízení o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není, o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům, o prohlášení za mrtvého. Dále žaloby na plnění, kterými se žalobce domáhá na žalovaném uložení povinnosti něco udělat, dát, něčeho se zdržet, či něco strpět.⁹ Cílem této žaloby je teda domoci se rozhodnutí o splnění povinnosti vyplývající ze zákona, smlouvy nebo porušení ochranné normy. A nakonec žaloby na určení, jimiž se žalobce domáhá rozhodnutí o tom, zda tu určitý právní poměr nebo právo je či není.

Naproti tomu dnešní znění § 80 OSŘ od 1. 1. 2014 výslovně upravuje toliko poslední zmíněnou žalobu, a sice určovací. K redukci § 80 došlo zejména kvůli přijetí zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, díky kterému se legislativně oddělila nesporná řízení, v tomto kontextu tedy statusové žaloby, a zákonodárce namísto ponechání demonstrativního vyčtu možných způsobů zahájení sporných řízení radši zdůrazňuje smysl, účel a podmínky určovacího řízení.¹⁰ Toto ustanovení stanoví, že „*Určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem.*“ Použitá formulace vychází z německého *Zivilprozessordnung*, který ve vztahu k určovací žalobě předepisuje, že má-li osoba zájem o určení právní skutečnosti nebo na uznání listiny, může toto právo uplatit pouze pokud jí svědčí právní zájem, aby o takové okolnosti bylo okamžitě rozhodnuto.¹¹

⁸ BENDA, Ondřej. In HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1459 s.

⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I*, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 2009, 526 s.

¹⁰ MOTTL, Tomáš. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 4. 2014*. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu. Praha: HBT, 2014, 27 s.

¹¹ GEŠKOVÁ, Katarína. *Žalobné právo*. Zborník z mezinárodního vědeckého kongresu Trnavské právnícké dni In: PULKRÁBEK, Zdeněk. *Žaloby o určení právní skutečnosti*. Trnava: TYPI UNIVERSITASTIS TYRNAVIENIS, 2020, 39-63 s.

3.1 Rozdělení určovacích žalob

Žaloba, byť je procesně jednotným institutem, slouží různorodé ochraně různorodých porušených či ohrožených práv z oblasti celého soukromého a někdy i veřejného práva.¹² Jak je uvedeno v předchozí části této práce, žaloby lze dělit podle různých hledisek. Stejně tak je možné kategorizovat určovací žaloby. Zde si dovoluji převzít rozdělení podle K. Svobody¹³, který má za to, že určovací žaloby lze rozdělit podle dvou kritérií:

- I. Podle nutnosti tvrdit a prokazovat naléhavý právní zájem
 - a) *Žaloby na určení, kterým nelze vyhovět, pokud žalobce neprokáže naléhavý právní zájem* – zde se jedná o typické žaloby podle ustanovení § 80 OSŘ. Jedná se o žaloby ryze soukromoprávní povahy.
 - b) *Žaloby na určení, u nichž není třeba tvrdit a prokazovat naléhavý právní zájem* – znakem těchto žalob bývá skutečnost, že jejich prostřednictvím se žalobce přímo nedomáhá určení, zda jeho právní vztah se žalovaným i nadále trvá. Namísto toho zpochybňuje právní skutečnost, která k vzniku, změně nebo zániku právního vztahu vedla. Typicky se bude jednat o žalobu na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru podle § 72 zákona č. 262/2006 Sb. zákoník práce (dále jen „ZP“).
 - c) *Žaloby na určení, z nichž je zřejmé, že sám žalobce na věci nemá naléhavý právní zájem, ovšem tento nedostatek není důvodem pro zamítnutí* – u těchto žalob se předpokládá, že sama společnost má naléhavý právní zájem na zjištění, pokud možno úplné pravdy a tento se proto nevyžaduje u žalobce.
- II. Podle charakteru určovacího požadavku
 - a) *Konkrétní určovací žaloby* – konkrétně žaloby na určení existence právního vztahu, např. žaloba na určení neplatnosti smlouvy.

¹² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Část první, Řízení nalézací. 7., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014, 201 s.

¹³ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 312 s.

b) *Abstraktní určovací žaloby* – zde se má na mysli žaloby na určení existence absolutního subjektivního práva. Petit těchto žalob je formulován tak, že z něho výslovně ani logicky nevyplývá, že by měl být závazný jen pro účastníky řízení, což má za následek vydání pozitivního rozsudku závazného erga omnes.¹⁴ I zde platí, že orgány státní moci jsou povinny rozsudek vyplývající z abstraktivní určovací žaloby tolerovat a přijmout jej za svůj. K další změně stavu může dojít až cestou uplatnění další abstraktní určovací žaloby týkající se téhož absolutního práva ze strany subjektu, který stál mimo původní řízení.

Mezi další významný způsob dělení určovacích žalob patří podle znění žalobního petitu. Zde hovoříme o takzvaných žalobách negativních určovacích a pozitivních určovacích, přičemž rozhodující je, jaký je žalobcův zájem na výsledku řízení. Za pozitivní určovací žalovu považujeme takovou, kde se žalobce v petitu dožaduje určení, že určité právo existuje, zatímco v případě negativní žaloby se žalobce dovolává rozhodnutí o neexistenci práva, popř. právního vztahu. Negativní určovací žalobou se lze tedy například domáhat určení neplatnosti smlouvy.

3.2 Předmět určení

Žaloba je procesním úkonem, jímž žalobce zahajuje řízení a jehož obsahem je žádost žalobce o poskytnutí soudní ochrany jeho soukromých práv a oprávněných zájmů.

Předmět žaloby obecně neboli objekt žaloby, lze definovat jako právní zájem, jehož ochrany se žalobce domáhá. Co do povahy a obsahu samotného předmětu, je možné rozeznat rozpor v jejich pojetí u některých odborníků. Zatímco jedna teorie vymezuje předmět poměrně široce a považuje za něj skutková tvrzení včetně žalobního petitu, jiná oponující má za to, že objekt představuje toliko pasivní složku žalobního návrhu.¹⁵ Literatura si vypomáhá převzatou definicí předmětu a označuje

¹⁴ Vůči všem, tj. i vůči třetím osobám stojícím mimo řízení.

¹⁵ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, Právní monografie, 37-38 s.

jej jako objekt soudní ochrany, o němž se soud má ve svém rozhodnutí příznivě nebo nepříznivě vyslovit.¹⁶ Cílem předmětu řízení je formulovat sféru otázek, kterými by se měl soud zabývat. Předmět žaloby je klíčový zejména ve vztahu rozhodovací činnosti soudu, protože jeho vymezením je soud vázán. Tato vázanost se projevuje zejména tím, že soud musí vyčerpat celý předmět sporu, nesmí jej překročit, pokud nejde o výjimku podle ustanovení § 153 odst. 2 OSŘ¹⁷. Předmět sporu je také zásadní při aplikaci překážek řízení, a to především překážky litispendence.¹⁸

Žalobou na určení, zda tu právní poměr je či není, se zahajuje řízení, v jehož rámci soud rozhoduje o tom, zda určité právo nebo právní poměr existuje, či nikoliv; přitom svým rozhodnutím pouze deklaruje, zda tu právo či právní poměr je, či není, nekonstituuje jím právo, neboť skutečnost, od níž se odvíjí konstituování práva, nastala v minulosti, v době před rozhodnutím soudu.¹⁹ Na rozdíl od předchozího rozboru, co je předmětem řízení, lze dle mého názoru předmět určovací žaloby vyjádřit efektivně také pomocí negativní definice, a sice že žaloba na určení neobsahuje žádost navrhovatele o vydání určitého rozsudečného příkazu, ale omezuje se na konkrétní právní větu, která má být v řízení dokázána.²⁰

Jak je řečeno v předchozí části této práce, česká úprava určovací žaloby má původ v německém procesním kodexu, a proto není překvapením, že odtud pochází teze, že předmětem určení je především právě právní poměr.

Za právní poměr lze považovat vztah dvou a více osob, předpokládaný normami práva. Z. Pulkrábek ve své práci upozorňuje na vysvětlení A. Wache, že předmětem určení je právo a slovo „právní poměr“ bylo zvoleno „*aby na jedné straně označilo totéž v jeho klidu, nenárokovosti, a na druhé straně, aby umožnilo shrnutí komplexu práv jako jednotného předmětu určení.*“²¹

¹⁶MACUR, Josef. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 17 s.

¹⁷ § 153 odst. 2 OSŘ, „Soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky“.

¹⁸ Překážka věci zahájené.

¹⁹MOTTL, Josef. IN JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014*. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu. Praha: HBT, 2014, 601 s., str. 29.

²⁰ MACUR, Josef. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita. 1993. 91 s.

²¹WACH, A. *Der Feststellungsanspruch*. Liepzing: Duncker&Humblot, 1889, 48 s.

Během vývoje institutu určovací žaloby se rovněž objevovala stanoviska, že tato má sloužit toliko jako předstupeň odsouzení k plnění a předmětem určovací žaloby může být jedině právní poměr způsobilý založit nárok na plnění. Tento názor sdílel i německý Říšský soud, když např. v rozsudku z roku 1881 hovořil o předprocesu, v němž má být určen sporný právní poměr, ležící v základech procesu hlavního.²² Je však nutné zdůraznit, že tato teorie již je nepochybně překonaná.

Zde se pochopitelně nabízí otázka, proč jsou předmětem určení toliko právní poměry, a nikoliv například právní otázky či skutečnosti. Při zavádění institutu určovací žaloby se objevil pokus o rozšíření jejího předmětu právě o určení právních skutečností. Navzdory snahám, takovým snahám, zůstal tento limitován pouze na určení práva či právního poměru. Takové omezení má samozřejmě své opodstatnění. Žaloba na určení existence jednotlivých právních skutečností není totiž způsobilá zjednat pevný základ pro právní vztahy procesních stran, a nemůže tak sloužit předcházení dalším sporům.²³ Tato teze však neznamená, že by se žaloby na určení právní skutečnosti v českém právním řádu vůbec nevyskytovaly a v dalších částech práce jim bude věnován zvláštní oddíl.

Přesto můžeme sledovat také úvahy, že striktní požadavek, aby se žaloba na určení týkala pouze právního poměru tak, jak byl přednesen výše, je neúměrně svazující a mířil by v určitém okamžiku proti smyslu zavedení určovací žaloby, což je nakonec i v souladu s názorem některých německých procesualistů.²⁴ Tradiční premisa, že se nelze domáhat určení „*ryzích skutečností, abstraktních právních otázek, elementů právního poměru či otázek právnímu poměru předběžných, včetně protiprávního jednání a účinnosti nebo neúčinnosti projevu vůle*“ je dlouhodobě relativizovaná. Některé z nich sahají tak daleko, že tvrdí, že právní poměr jako znak skutkové podstaty kontinuálně od přijetí německého občanského soudního řádu ztrácí význam a dochází k postupnému rozšiřování ochranné zóny určovací žaloby,

²²GEŠKOVÁ, Katarína, *Žalobné právo*. Zborník z mezinárodního vedeckého kongresu Trnavské právnické dni

In: PULKRÁBEK, Zdeněk. *Žaloby o určení právní skutečnosti*. Trnava: TYPI UNIVERSITASTIS TYRNAVIENIS, 2020, s. 39-63.

²³DVOŘÁK, Bohumil. In LAVICKÝ, Petr a kol., *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 327 s.

²⁴Např. W. Grunsky, D. Leipold, A. Zeuner, E. Schilken.

nicméně při zkoumání přípustnosti leží důraz stále více na požadavku naléhavého právního zájmu.²⁵

Na rámcem výše uvedeného rozboru si na tomto místě dovolím zmínit nedávno vydané usnesení pléna Ústavního soudu,²⁶ zabývající se právě otázkou předmětu určení. Předmětem návrhu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy²⁷ bylo zrušení ustanovení § 94 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích²⁸ Ústavní soud zde stanovil mimo jiné, že „...*lze-li se podle § 80 občanského soudního řádu domáhat určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, myslí se tím určení současného stavu, nikoli stavu budoucího (judikatura pak výjimečně připouští i určovací žaloby do minulosti - typicky žaloby na určení, že zůstavitel byl ke dni své smrti vlastníkem určité věci). Soudy tak nemají fungovat jako jakési právní poradny, na něž by se obraceli žalobci s dotazem, jaké dopady budou v budoucnosti na jejich nyní nesporné postavení mít určité zákony, kterým žalobci nerozumí nebo se kterými nesouhlasí.*“ a dále „*žalobou podle § 80 občanského soudního řádu se lze domáhat určení práva či právního poměru, nelze jí naopak -není-li stanoveno jinak - žalovat na určení právní skutečnosti. Smyslem určovací žaloby, z níž vzešel nyní posuzovaný návrh, je přitom v podstatě to, aby soud určil, že určitá právní skutečnost nemá následky, které s ní zákon spojuje, tedy že tato právní skutečnost ani není právní skutečností.*“

Ačkoliv v právní rovině se se stanoviskem Ústavního soudu ČR vysloveným ve výše uvedeném usnesení shodují, neodpustím si pominout disenty 5 soudců. Tito soudci se vymezili zejména proti posouzení naléhavého právního zájmu v této konkrétní kauze. V posuzované věci se jednalo o postavení najisto, zda je věkové omezení soudců v souladu s ústavou, když o trvání funkce soudce měl rozhodnout okresní soud v rámci podané určovací žaloby, že funkce soudce nezaniká ke dni 31. 12. 2023. Zatímco zbytek pléna měl za to, že domnělá neústavnost nevytváří v postavení žalobce žádnou právní nejistotu, disentující soudci zde oponují, že je

²⁵ GEŠKOVÁ, Katarína, *Žalobné právo*. Zborník z mezinárodního vedeckého kongresu Trnavské právnické dni

In: PULKRÁBEK, Zdeněk. *Žaloby o určení právní skutečnosti*. Trnava: TYPI UNIVERSITASTIS TYRNAVIENIS, 2020, s. 39-63.

²⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. května 2022, sp. zn. Pl. ÚS 32/21.

²⁷ Dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu.

²⁸ Funkce soudce zaniká uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let.

dána sice jistota, že funkce soudce skončí v souladu se stávající právní úpravou, nicméně nejistota spočívá právě v její možné protiústavnosti.

Nemíním dále posuzovat ústavnost, neústavnost, správnost či nesprávnost takového rozhodnutí, nicméně ve vztahu k tématu mé diplomové práce považuji za nezbytné zabývat se a uvádět judikaturu nejvyšších justičních institucí.

3.3 Preventivní funkce určovací žaloby

Určovací žaloba není přirozeně v soudní praxi častá. Je však významným procesním nástrojem preventivní ochrany práv.²⁹ Lze tak stanovit, že žaloba na určení má význam pouze v těch situacích, kdy ještě nedošlo k porušení práva či právního poměru, tj. tam, kde se žalobce domáhá ochrany prostřednictvím žaloby na plnění. K preventivnímu charakteru se ve svém stanovisku velmi obsáhle vyjádřil Ústavní soud: *„Žaloba na určení práva byla a je nástrojem ochrany subjektivního práva před neoprávněnými zásahy. Jde o žalobu svou povahou preventivní – jejím účelem je předejít stavům nejistoty ohledně určitého práva nebo jeho výkonu a její význam je ryze praktický – nastolení jistoty v ohrožených právních vztazích, přičemž je třeba více než u žalob na plnění dbát, aby nedošlo k jejímu zneužití...Jakmile bylo právo již porušeno, nemá preventivní ochrana postavení žalobce žádného smyslu, neboť jejím prostřednictvím již v zásadě nelze spory, které by o ně mohly v budoucnu vzniknout nebo jejichž vznik již bezprostředně hrozí, odvrátit.“*³⁰ V podobném duchu se opakovaně vyjadřuje také judikatura Nejvyššího soudu ČR, např. ve svém rozhodnutí ze dne 17. 8. 2005 *„Určovací žaloba má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě*

²⁹ WINTEROVÁ, Alena a kol., *Civilní právo procesní, Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 206 s.

³⁰ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2005, sp. zn. Pl. 21/05.

s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné právní závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (srov. 3 Cdon 1338/96).“³¹

K. Svoboda však ve své monografii zaujímá odlišné stanovisko a neztotožňuje se s názorem preventivního charakteru, jako prostředku ochrany v případě, že k porušení práva ještě nedošlo. Ve své teorii nadnáší, že míra určitosti žalobního petitu zpravidla vyplývá z povahy práva, kterému má být poskytnuta ochrana. Pokud se osoba tedy dovolává například ochrany vlastnického práva, může tak učinit i cestou žaloby na určení, a to i za situace, že k porušení daného práva již došlo a nabízí se tedy jako vhodný prostředek ochrany žaloba na plnění. Svoboda tvrdí, že pokud by žalobce podal jen žalobu na plnění, popř. reparaci již porušeného práva, nemuselo by dojít k úplnému vyřešení vztahů, především za předpokladu, že žalovaný neuznává vlastnické právo žalobce a bude jej nadále porušovat. Je tedy na místě, aby měl žalobce možnost bránit se jak žalobou na plnění, tak žalobou na určení existence porušovaného práva. Podobný rozpor spatřuje rovněž u žaloby na vyklizení nemovité věci. Nakonec uzavírá, že žalobu na určení nelze hodnotit jako čistě preventivní, když takový náhled by vedl k zúžení její role a dostatečně nerespektuje, že některé typy subjektivních práv jsou natolik široké, že jejich spornost nelze vyřešit za pomoci žaloby na plnění. Určovací žaloby upravuje právo nebo právní vztah mezi účastníky v celé jeho šíři, byť jim neukládá povinnost.³²

Domnívám se, že tento názor je značně menšinový, a ne příliš přesvědčivý, přičemž k tomuto závěru mě vede poměrně jednoduchá úvaha. Předně pokud bychom připustili, že rozhodnutí z žaloby na plnění by nemělo za následek vypořádání veškerých předmětných vztahů, je třeba se ptát, na jakém základě byla tedy přiznána ochrana vlastnického práva. Při podání žaloby na plnění k ochraně vlastnického práva se soud zcela nepochybně musí vypořádat s platným právním stavem věci, na základě kterého rozhodne. V případě, že k tomu dojde, není dán další prostor pro budoucí spekulace, neboť bude postaveno na jisto, komu svědčí vlastnické právo a vymáhání zamezení zásahů do takto vytyčeného práva se bude

³¹Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. srpna 2005, sp. zn. 26 Cdo 1391/2004.

³²SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2010, 155-156 s.

zakládat na vyřčeném soudním rozhodnutí. Zároveň se domnívám, že neobstojí ani v tomto kontextu vyložený naléhavý právní zájem, když jím má být potřeba postavit najisto, zda mu svědčí právo nebo jej zavazuje určitá právní skutečnost. Takové vyložení je natolik široké, že potřeba prokázat naléhavý právní zájem se stává naprosto bezpředmětnou. Postavení právních vztahů najisto je předmětem téměř každého sporu, ergo důvodem podání žaloby.

3.4 Náležitosti určovací žaloby

Podle ust. § 79 odst. 1 věty první, druhé a čtvrté OSŘ se řízení se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4 OSŘ) obsahovat jméno, příjmení a bydliště účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá. V souladu s touto úpravou a uznávanou jurisprudencí lze rozdělit náležitosti žaloby na obecné, tj. společně nejen pro všechny žalobní návrhy, ale pro veškerá učiněná podání a na náležitosti zvláštní, typické pouze pro žaloby.

Obecné náležitosti, jež jsou stanoveny v příslušném ustanovení OSŘ (viz výše), zahrnují především označení soudu, kterému je žaloba určena, označení žalobce, označení věci, které se podání týká, včetně určení, čeho se žalobce domáhá, jeho podpis a datum vyhotovení. Protože tato práce se zaměřuje pouze na žalobu určovací, není třeba se obecnými náležitostmi hlouběji zabývat.

Z tohoto výčtu je možné poměrně snadno usoudit, že byt' obě skupiny směřují na formální stránku žaloby, zvláštní náležitosti se zabývají rovněž samotným materiálním obsahem návrhu na zahájení řízení. Žaloba a její zpracování jsou naprosto klíčové pro další průběh soudního řízení. V podstatě by se dalo říct, že jak kvalitní je žaloba, tak kvalitní bude průběh řízení a úroveň žaloby má bezprostřední

vliv na délku procesu.³³ Z toho důvodu je nutné se přesvědčit, že žalobní návrh je v době podání bezchybný a jsou naplněny všechny požadavky.

Dostatečné vyličení rozhodujících skutečností se pojí s žalobcovou povinností stanovenou v ustanovení § 101 odst. 1 OSŘ, tj. povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Zatímco povinnost tvrzení ukládá srozumitelně a komplexně popsat skutkový děj, povinnost důkazní zahrnuje závazek ke každému tvrzení přiřadit odpovídající důkaz.

Zatímco ustanovení § 79 odst. OSŘ upravuje formální a obsahové náležitosti návrhu na zahájení každého občanského soudního řízení, ustanovení § 80 OSŘ přidává ještě jednu další obsahovou náležitost mířící na hmotněprávní podmínku úspěšnosti speciálně pro žalobu, kterou se zahajuje řízení, jehož předmětem je určení, zda tu právní poměr nebo právo je či není. Dle K. Svobody je touto náležitostí postulovat naléhavý právní zájem žalobce, přičemž jeho existence je hmotněprávní podmínkou úspěchu ve věci. Takto systematické řazení má zdůrazňovat, že naléhavý právní zájem je skutečností rozhodnou pro další řízení a je nutné jej dostatečně vyličit už v žalobě. Platí, že jestliže ke dni vydání rozhodnutí o určovací žalobě nemá žalobce na požadovaném určení naléhavý právní zájem, je to vždy důvodem k zamítnutí určovací žaloby.³⁴

3.5 Věcná legitimace pro podání určovací žaloby

Věcnou legitimaci obecně lze vymezit jako stav plynoucí z hmotného práva, když platí, že věcně legitimován je ten, kdo je podle hmotného práva nositelem subjektivního práva či povinnosti. Věcná legitimace dává odpověď na otázku, zda účastníci řízení jsou skutečně nositeli práv a povinností, o něž v řízení jde. Rozhodnutí o věcné legitimaci je rozhodnutí soudu ve věci samé na základě

³³ JIRSA, Jaromír. In JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 2. 2016. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené.* Praha: Wolters Kluwer, 2016, 18 s.

³⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář.* 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2021, 431–437 s.

výsledků dokazování nebo právního posouzení věci.³⁵ Věcnou legitimaci lze rozdělit na aktivní, tj. na straně žalobce existuje právo, kterého se domáhá a pasivní, tj. na straně žalovaného existuje povinnost, které odpovídá nárok na splnění. Věcná legitimace je předmětem dokazování a je třeba vždy zkoumat, zda ten, kdo podal návrh nařízení výkonu rozhodnutí a vyjádřil v něm vůli vystupovat v řízení jako osoba domáhající se nuceného uspokojení svého práva, je skutečně nositelem tvrzeného práva.³⁶ Věcná legitimace není předpokladem účastenství, její nedostatek ale brání úspěšnosti žaloby, a pokud bude shledán na kterékoli straně, bude žaloba soudem zamítnuta.³⁷ Takové východisko lze nepochybně použít na všechny žaloby na plnění. U žaloby na určení je třeba respektovat její specifika a na tomto základě stanovit, že věcná legitimace zde bude mít trochu odlišná charakter. Z judikatury Nejvyššího soudu plyne, že „*věcnou legitimaci k určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má ten, kdo je účastníkem právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se sporný právní vztah nebo sporné právo týká.*“

³⁸ Potud je tedy legitimace totožná, nicméně je nutné zmínit, že právní poměr, který je předmětem žaloby na určení nemusí být nutně poměrem existujícím mezi žalobcem a žalovaným a může se rovněž jednat o poměr existující mezi žalobcem a třetí osobou, jak určil i Nejvyšší soud „*Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, nemají jen osoby, které jsou účastníky sporného právního vztahu nebo o jejichž sporné právo jde; přípustné je i určení právního vztahu nebo práva, jichž se žalobce z pohledu hmotného práva neúčastnil, jestliže se takový právní vztah nebo právo přímo dotýká jeho právní sféry a jím požadované určení může ovlivnit jeho právní postavení.*“³⁹

Winterová ve svém rozboru u věcné legitimace nabádá k rozlišování mezi pozitivní a negativní žalobou, přičemž upřesňuje, že u pozitivní určovací žaloby je nutné prokázat tzv. dvojí legitimaci, a to procesněprávní a hmotněprávní. Procesněprávní legitimaci pak spatřuje v žalobcově naléhavém právním zájmu, zatímco hmotněprávní v samotné existenci určovaného hmotněprávního poměru.

³⁵ SVOBODA Karel. In SVOBODA Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání (1. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, 9 [cit. 6. července 2022]. Dostupné z: [databáze beckonline.cz](https://www.beckonline.cz).

³⁶ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. I, § 1-200za, Praha: C.H. Beck, 2009, 1579 s.

³⁷ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2006, 729 s.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. dubna 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001.

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. června. 2019, sp. zn. 28 Cdo 4660/2018-II.

V případě negativní určovací žaloby věcnou legitimaci představuje toliko právní zájem na určení, a to s ohledem na skutečnost, že hmotněprávní poměr defacto neexistuje, což je i předmětem určení.⁴⁰

3.6 Účinky určovací žaloby

Zahájení řízení navozuje patero základních účinků, mezi které patří vznik trojstranného vztahu mezi soudem a účastníky, který soud opravňuje autoritativně rozhodnout o subjektivních právech účastníků; vznik dvojstranných vztahů mezi soudem a účastníky, které nevyplývají z hmotněprávní kauzy, ale z průběhu řízení, původní hmotněprávní vztah mezi účastníky se podáním žaloby mění na vztah procesní, konzumace procesních práv žalobce souvisejících výhradně s uplatněním žalobcova požadavku a nakonec „zakonzervování“ hmotněprávní kauzy, která je žalobním důvodem.⁴¹

Ještě před zahájením řízení je proto nutné zkoumat podmínky řízení. Na straně účastníků se jedná především o způsobilost být účastníkem řízení a procesní způsobilost. Na straně soudu to pak může rozhodování zákonným soudcem, jeho nepodjatost a správné obsazení. Dalšími dvěma procesními podmínkami jsou podmínky vztahující se k právnímu principu *ne bis in idem* (ne dvakrát o tomtéž). Jde o podmínku, že projednání a rozhodnutí věci nebrání překážka probíhajícího řízení (*litispendence*) a podmínku, že projednání a rozhodnutí nebrání překážka věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicata*).⁴² Obě tyto podmínky jsou vázány na tzv. totožnost věci, přičemž tato je dána především totožností účastníků a totožností kauzy.

⁴⁰WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. Praha: Acta Universitatis Carolinae, Iuridica monographia, 1979, 59 s.

⁴¹SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: WoltersKluwer, 2010, 312 s.

⁴²WINTEROVÁ, Alena a kol., *Civilní právo procesní, Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 206 s.

3.6.1 Překážka litispendence a věci rozhodnuté

Podáním určovací žaloby vzniká překážka pro totožnou určovací žalobu, a jak je již řečeno výše, totožnost může spočívat v subjektech či v uplatňovaném nároku. Totožné jsou i žaloby domáhající se určení téhož právního poměru při jiném naléhavém právním zájmu i při jiném uplatňovaném nároku. Kladná určovací žaloba tak tvoří překážku litispendence pro zápornou určovací žalobu žalovaného o tentýž právní poměr a naopak.⁴³ Zde se možná nabízí úvaha, zda-li pokud byla určovací žaloba zamítnutí pro nedostatek naléhavého právního zájmu, zůstává žalobcovo právo na podání totožné žaloby při odlišném naléhavém právním zájmu nedotčeno. A to především za předpokladu, že se žalobce bude nacházet v takovém postavení, že naléhavý právní zájem bude nepopíratelný. S ohledem na skutečnost, že tato otázka prozatím není předmětem odborné diskuse, dovolím si na tomto místě vyslovit názor, že trvání na překážce věci rozhodnuté i za takových okolností, by způsobilo nepřiměřený formalismus v rozhodovací praxi, a především je nutné zdůraznit individuální posouzení každého případu.

Jiný vztah samozřejmě existuje v otázce litispendence mezi žalobou určovací a žalobou na plnění. Zde se odborná literatura shoduje, že podání určovací žaloby nevytváří překážku litispendence.⁴⁴ Pro tento závěr nejspíš svědčí i tvrzení, že žalobní nárok uplatněný určovací žalobou je užší.⁴⁵ Toto však neplatí obráceně, neboť naopak pravomocné rozhodnutí o žalobě o plnění, má za příčinu nemožnost podání žaloby na určení, co do stejného předmětu.

Pravomocný rozsudek o určení vytváří zcela pochopitelně překážku věci rozsouzené za předpokladu, že by měl soud rozhodnout o totožném skutku. Totožně se vyjadřuje například Nejvyšší soud, konkrétně ve svém rozhodnutí sp.zn. 29 Odo 147/2002 ze dne 21. 8. 2002 „*O překážku věci rozsouzené jde ve smyslu § 159 odst. 3 o. s. ř.30, ve znění účinném do 31. 12. 2002 i tehdy, jestliže soud v původním řízení posoudil týž skutek jako vztah ze smlouvy, ačkoliv ve skutečnosti šlo o odpovědnost za bezdůvodné obohacení. Jestliže soud po věcném projednání pravomocně zamítl*

⁴³ WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. Praha: Acta Universitatis Carolinae, Iuridica monographia, 1979. 59 s.

⁴⁴ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. I, § 1-200za, Praha: C.H. Beck, 2009, 1579 s. 524-540, srov. SVOBODA Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, 1601 s.

⁴⁵ DVOŘÁK, Bohumil. *Ke vztahu rozsudku o žalobě na plnění a následně žaloby určovací*. Právní rozhledy. 2008, roč. 16, č. 9, 333 s.

žalobu o určení neplatnosti dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu pro rozpor s ustanovením § 39 obč. zák. a žalobce se nyní vůči týmž žalovaným domáhá téhož určení na základě tvrzení, že nebyly splněny všechny podstatné náležitosti dohody, brání projednání nové žaloby překážka věci rozsouzené (§ 159 odst. 3 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2002).⁴⁶ Naopak rozsudek o určovací žalobě netvoří překážku pro žalobu na plnění v téže věci. Srovnatelně např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2003, „O překážku věci rozsouzené jde ve smyslu § 159 odst. 3 o. s. ř. 30, ve znění účinném do 31. 12. 2002 i tehdy, jestliže soud v původním řízení posoudil týž skutek jako vztah ze smlouvy, ačkoliv ve skutečnosti šlo o odpovědnost za bezdůvodné obohacení. Jestliže soud po věcném projednání pravomocně zamítl žalobu o určení neplatnosti dohody o převodu členských práv a povinností v družstvu pro rozpor s ustanovením § 39 obč. zák. a žalobce se nyní vůči týmž žalovaným domáhá téhož určení na základě tvrzení, že nebyly splněny všechny podstatné náležitosti dohody, brání projednání nové žaloby překážka věci rozsouzené (§ 159 odst. 3 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2002).“⁴⁷ Ke vztahu mezi žalobou na plnění a žalobou určovací, co do jejich konkurence se rovněž vyjádřil Ústavní soud v jednom ze svých rozhodnutí, a to takto „Pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění představuje vždy překážku věci pravomocně rozsouzené pro žalobu na určení již z toho důvodu, že jím byla současně posouzena existence či neexistence určitého právního vztahu nebo práva, z něhož bylo žalováno o plnění. Stěžovatelé nemohou tedy cestou žaloby na určení dosáhnout toho, čeho nedosáhli v předchozím sporu na plnění, a již z toho důvodu napadená rozhodnutí nejsou svou povahou vůbec způsobilá porušit jejich ústavně zaručené právo nebo svobodu.“⁴⁸ Lze tedy konstatovat, že judikatura se již dostatečně vyslovila ke vztahu těchto dvou stěžejních civilně procesních institutů, když jasně stanovila hranice, pro jejich vzájemné uplatňování.

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 147/2002.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 147/2002.

⁴⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. ledna 1995, sp. zn. IV. ÚS 2/93.

3.6.2 Stavění promlčecích lhůt

Již Karel Gerlich ve svém článku z roku 1928 popisuje tzv. soukromoprávní účinky podání žaloby, mezi které náleží hlavně přetržení promlčení.⁴⁹ Současná teorie se k danému nestaví odlišně. Ke stavění promlčecí lhůty dochází podle § 638 ObčZ. Návrhem na zahájení řízení, jímž se staví běh promlčecí doby, je i návrh na zahájení výkonu rozhodnutí nebo exekuce.⁵⁰ Tento efekt má žaloba i v případě, že neobsahuje všechny náležitosti dle § 43 odst. 4 ve spojení s §79 odst. 1 OSŘ, je nesrozumitelná nebo neurčitá. Výjimku tvoří pouze žaloby, u kterých ani elementární skutkový stav, dle kterého žalobce uplatňuje své právo. Návrh tedy musí obsahovat alespoň takový popis skutečností, aby bylo jasné, kterého práva se má zastavení promlčecí doby dotýkat. Judikatura Nejvyššího soudu ČR k tomuto říká, že ke stavění promlčecí doby mlže dojít jen ohledně nároku v takové části, v jaké byl uplatněn v návrhu. V rozsahu, v jakém je žaloba rozšířená až po skončení běhu subjektivní promlčecí doby k uplatnění nároku, nelze nárok (je-li vznesena námitka promlčení) přiznat.⁵¹ Tato obecná východiska však nelze bezmyšlenkovitě aplikovat na některé specifické instituty, jako například žalobu na určení.

V případě určovací žaloby nejsou náhledy na zastavení promlčecí lhůty jednotné. Alena Winterová zastává názor, že uplatněním kladné určovací žaloby⁵² dochází k přerušení běhu promlčecí lhůty, protože je to právě obava z promlčení práva, co je jádrem naléhavého právního zájmu. Winterová sama však upozorňuje na skutečnost, že pokud promlčecí lhůta již běží, lze se ve většině případů domáhat uspokojivého rozhodnutí žalobou na plnění a určovací žaloba zde tedy ztrácí význam, nehledě na nedostatek naléhavého právního zájmu. Je tedy zřejmé, že lze podat určovací žaloby jen tehdy, nelze-li žalovat na plnění, jak je řečeno už v předchozí části této práce. Winterová toto popisuje následovně: „*Tam, kde výjimečně počátek běhu promlčecí lhůty stanoven objektivně, může podání určovací žaloby způsobit stavení (přerušení) promlčecí lhůty, a tím zabránit promlčení*

⁴⁹ GERLICH, Karel. *Hmotněprávní účinky podání žaloby. Několik poznámek k novelovanému § 232 c. ř. s.* Všechno. List československých právníků. Praha: Spolek českých právníků „Všechno“; 1929, roč. 10, č. 4, 98-103 s.

⁵⁰ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2021, 439 s.

⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 25 Cdo 2166/2010.

⁵² Rozdělení určovacích žalob na kladné a záporné se věnuji v kapitole 3.4.

práva.⁵³ S tímto názorem se ztotožňuje i Spáčil, který se rovněž přiklání k tomu, že za specifických situací, kdy nelze žalovat na plnění, dochází ke stavění promlčecí lhůty.⁵⁴ Dále dodává, že pokud by k přerušení nedošlo, mohlo by to znamenat porušení práva na soudní ochranu, a tím i popření principů právního státu. Ve svých teoriích se posouvá dokonce dál než Winterová, když tvrdí, že i tam, kde bude úspěšná určovací žaloba, přestože již bylo možno žalovat na plnění, by mělo dojít ke stavění promlčení. Svůj názor pak opírá o fakt, že vyhověním žalobě totiž soud deklaruje, že žalobce měl na požadovaném určení naléhavý první zájem a že uplatnění této žaloby bylo řádným způsobem ochrany ohroženého práva. Vědom si odvážnosti takového tvrzení nakonec dodává, že nebude-li tuto otázku řešit publikované judikatura, je třeba doporučit opatrnosti a kde je to možné, žalovat na plnění.⁵⁵

Objevuje se ovšem i další názor, a sice že určovací žaloba má za důsledek stavení promlčecí lhůty pouze tehdy, jestliže se domáháme toho, aby soud určil, že uplatněné právo trvá. Negativní určovací žaloba proto mít účinky stavení promlčecí lhůty nebude.⁵⁶

Navzdory výše uvedeným argumentům zastává Drápal ve svém komentářovém příspěvku protichůdný názor „*Ve věcech občanskoprávních nebo pracovněprávních vztahů se podáním určovací žaloby nestaví běh promlčecí doby. Ve věcech obchodních ke stavení promlčení dochází tehdy, když věřitel učinil jakýkoliv právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení*“, též za účelem určení svého práva (srov. § 402 ObchZ), tedy nejen podáním žaloby o plnění, ale rovněž uplatněním určovací žaloby.“⁵⁷ Drápal připouští stavení promlčecí lhůty toliko v obchodněprávních poměrech. Proč tomu tak je ovšem dál neuvádí.

Vzhledem k tomu, že soudobé publikace se tomuto tématu nevěnují, je možné vycházet pouze z výše předneseného. Jako autorka této práce mám za to, že důvody zastávající názor, že určovací žaloba způsobuje přerušení promlčecí lhůty, jsou

⁵³ WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. Praha: Acta Universitatis Carolinae, Iuridica monographia, 1979, 59 s.

⁵⁴ Spáčil výslovně mluví o lhůtě pro vydržení.

⁵⁵ SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 265 s.

⁵⁶ SUM, Tomáš. *Stavení promlčecí doby* [online]. epravo.cz, 18. 5. 2005 [cit. 6. července 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/staveni-promlceci-doby-36534.html%3Fmail>.

⁵⁷ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. I, § 1-200za, Praha: C.H. Beck, 2009, 1579 s.

pádnější a jen těžko se hledají odlišné, které by tyto teorie vyvracely. I já se tedy k tomuto stanovisku přikláním.

3.6.3 Závaznost rozhodnutí o určovací žalobě

Ustanovení § 159a odst. 4 OSŘ stanoví, že jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednána znovu. Právní moc je institutem procesního práva, který má svůj původ ve víře ve správnost autoritativního rozhodnutí soudu a v požadavku na (právní) jistotu ohledně toho, jak se právní vztahy (jejich důsledky) mají.⁵⁸ Právní moc rozhodnutí znamená, že proti němu již nelze brojit řádnými opravnými prostředky, povinnost v něm uložená je závazná a rozhodnutí již nelze změnit jiným totožným řízením.

Protože se ani zde nelze vyhnout konkurenci žaloby na plnění a žaloby na určení, judikatura musela již několikrát řešit jejich kolizi. Klíčové je pak rozlišovat případy, kdy je dána totožnost účastníků řízení.

Nejvyšší soud se zabýval dovoláním, ve kterém žalobce napadl rozhodnutí, kdy byla zamítnuta žaloba na určení vlastnictví pozemku. K zamítnutí došlo nikoliv pro nedostatek naléhavého právního zájmu, ale pro nedostatek věcné legitimace.⁵⁹ Soud prvního stupně dospěl v rámci řešení předběžné otázky, že žalobce není vlastníkem pozemku. Odvolací soud následně dovodil, že takové rozhodnutí je pro něj závazné. Dovolací soud zde řešil, že pokud žalobce v dovolání namítá, že výrok rozsudku otázku vlastnictví předmětného pozemku neřeší, neboť existenci či neexistenci vlastnického práva žalobce nekonstituuje ani nedeklaruje, přičemž závazný je pouze výrok rozsudku nikoliv jeho odůvodnění, je třeba konstatovat, že námitka žalobce není opodstatněná. A nakonec závěrem, že i *pravomocný rozsudek, kterým byla zamítnuta žaloba, již se žalobce domáhal určení vlastnictví k věci, protože soud dospěl k závěru, že žalobce vlastníkem není, je pro účastníky řízení a pro soud závazný, neboť deklaruje neexistenci vlastnického práva žalobce*

⁵⁸HRNČIŘÍK, Vít. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 766 s.

⁵⁹ K rozlišení věcné legitimaci a naléhavého právní zájmu více v kapitole 4.1 této práce.

*k této věci.*⁶⁰ Jak je ale naznačeno výše, je třeba se zabývat situací, kdy totožnost účastníků nebude dána. Zde si dovoluji opět vypomoci jedním z rozhodnutí Nejvyššího soudu, konkrétně Rozsudek ze dne 24. 5. 2001. Nejvyšší soud řešil případ, kdy krajský soud, jako soud odvolací, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, kterým byla zamítnuta žaloba, aby bylo určeno, že žalobce je vlastníkem blíže označených nemovitostí a připustil proti svému rozsudku dovolání. Dovolací soud dospěl k závěru, že soud nemůže vycházet z rozsudku, který není pro účastníky řízení, a tím ani pro soud, ve smyslu § 159 odst. 2 OSŘ závazný. V dané věci se žalobce domáhá ochrany vlastnického práva k nemovitostem, přičemž jako předběžnou musí soud řešit otázku platnosti kupní smlouvy, jejímž předmětem tyto nemovitosti také byly, avšak účastníkem takové smlouvy žalobce nebyl. Řeší-li tedy soud v řízení o ochranu vlastnického práva žalobce podstatnou otázku platnosti kupní smlouvy jako otázku předběžnou a bylo-li o platnosti téže kupní smlouvy již rozhodnuto v jiném řízení, jehož účastníkem žalobce nebyl, není toto rozhodnutí pro soud v tomto pozdějším řízení závazné.⁶¹

Z těchto rozhodnutí tedy lze dovodit výsledek, že pravomocné rozhodnutí o určovací žalobě netvoří překážku věci rozsouzené pro řízení se odlišnými účastníky ve stejné právní, či podobné, právní věci, nicméně je třeba jej do jisté míry respektovat.

⁶⁰Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. října 1999, sp. zn. 33 Cdo 1074/98.

⁶¹Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2001, sp. zn. 22 Cdo 311/2001.

3.7 Vztahy žaloby určovací k žalobě na plnění

Vzájemný vztah pravomocných rozsudků o žalobách na plnění a následných určovacích žalob se odvíjí od samotného vztahu těchto druhů žalob.⁶² Vztahem mezi žalobou určovací a žalobou naplnění se věnuje judikatura už začátkem 20. století. Je možné zmínit například Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky, který stanoví, že možnost žaloby o plnění zpravidla vylučuje žalobu určovací. Nedovolenou jest však určovací žaloba jen tehdy, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž zbytečnému rozmnožování nebo zdražování sporu.⁶³ Další rozhodnutí téhož soudu věnující se konkurenci žaloby určovací a na plnění judikuje, že zamítla-li se určovací žaloba pro nedostatek podmínek § 228 c. ř. s., není skutečnost, že se o meritu sporu nerozhoduje, sama o sobě důvodem pro zamítnutí žaloby pouze pro tentokráte.⁶⁴

Základní odlišností určovací žaloby od žaloby na plnění je v tom, že určovací žalobou se žalobce nedomáhá přisouzení nějakého plnění, nedomáhá se tedy exekučního titulu, nýbrž cílem mu je, aby soud autoritativně v rozsudku vyřkl, že určitý právní poměr existuje nebo neexistuje.⁶⁵ Odborná literatura rovněž mluví o vztahu prejudiciality mezi nimi. Rozhodnutí o plnění vždy předpokládá, že si soud prejudiciálně vyřeší otázku existence právního poměru, čili tutěž otázku, kterou na základě určovací žaloby řeší jako hlavní žalobní nárok.⁶⁶ Objevují se ovšem také situace, kdy žalobce podal žalobu na určení a následně žalobu na plnění.

Nicméně je zřejmé, že vztahy mezi žalobou na plnění a žalobou na určení se stávají často neatraktivní otázkou v oblasti rozhodovací praxe soudu, k čemuž se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu sp.zn. I.ÚS 1440/14, ze dne 11. 7. 2017⁶⁷ „*Jakkoli Ústavní soud respektuje převažující zdrženlivost obecných soudů vůči meritornímu projednávání určovacích žalob, pramenící z jejich implicitní kolize se*

⁶²DVOŘÁK, Bohumil. *Ke vztahu rozsudku o žalobě na plnění a následné žaloby určovací*. Právní rozhledy, 2008, č. 9, 332-336 s.

⁶³Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. prosince 1924, sp. zn. Rv I 1795/24.

⁶⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 5. února 1919, sp. zn. Rv I 45/19.

⁶⁵WINTEROVÁ, Alena a kol., *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Část první, Řízení nalézací. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014, 204 s.

⁶⁶WINTEROVÁ Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha. Leges, 2015, 624 s.

⁶⁷ Předmětem řízení před obecným soudem bylo určení neplatnosti smluv, kvůli nepřipustným smluvním ujednáním dle § 56 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

žalobou na plnění a též z jejich potenciální „nevykonatelnosti“, v daném případě došlo k nepřijatelně striktnímu posouzení procesní podmínky zakotvené v § 80 o. s. ř., bez náležité reflexe hmotněprávního stavu. Ne vždy postačí k ochraně práv žaloba na plnění; někdy je nevyhnutelné postavit právo či právní vztah najisto, a to i cestou negativní určovací žaloby.“

3.8 Vybrané druhy určovacích žalob

3.8.1 Žaloba na určení vlastnického práva k nemovité věci

Vlastnické právo, resp. Jeho vznik ve vztahu k nemovité věci se zásadně pojí se zápisem do katastru nemovitostí, a to s ohledem na ustanovení §1105 ObčZ „*Převeďte-li se vlastnické právo k nemovité věci zapsané ve veřejném seznamu, nabyvá se věc do vlastnictví zápisem do takového seznamu*“. Zápis má, pokud jde o vznik, zánik nebo změnu práva, v zásadě konstitutivní účinek. Platná smlouva vyvolává pouze obligačněprávní závazky, bez zápisu však nemá věcněprávní účinky. Zápis plní funkci publicity vůči třetím osobám, proto také není třeba předání.⁶⁸

Samotný zápis práva do katastru nemovitostí je pak upraven zvláštním právním předpisem, zákonem č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem. Dle § 1 odst. 1 se do katastru nemovitostí zapisují vlastnická práva, zástavní práva, práva odpovídající věcnému břemeni a předkupní právo s účinky věcného práva.

Spáčil tvrdí, že Žaloba na určení vlastnického práva nabyla významu po obnovení katastru nemovitostí. V praxi převládl názor, že změny v katastru nemovitostí lze provádět jen na základě rozsudků o určení vlastnického práva, nikoliv na základě rozsudků na plnění. Proto jsou nyní v širokém rozsahu připouštěny žaloby na určení vlastnictví i tam, kde by bylo možno uplatnit žalobu na vydání (vyklizení) nemovitostí. Tento přístup může vyvolávat problémy tam,

⁶⁸ PIPKOVÁ, Petra Joanna. In PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace)* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 25. června 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://online.beck-online.cz).

kde jde o vrácení plnění z neplatné nebo zrušené smlouvy. Rozsudek o určení vlastnictví není závazný pro třetí osoby, které nebyly účastníky řízení.⁶⁹ Lze si jednoduše dovést, že v případě, že vlastník zjistí, že katastrální úřad eviduje jako vlastníka nemovité věci osobu odlišnou, je dán jeho naléhavý právní zájem na nápravu takového stavu.

Nejvyšší soud se již zabýval otázkou tvrzení naléhavého právního zájmu v případě žaloby na určení vlastnického práva k nemovité věci a stanovil, že „*Naléhavý právní zájem nemusí být v žalobě o určení vlastnického práva vyjádřen výslovně uvedením, v čem žalobce právní zájem spatřuje, ale z žalobních tvrzení musí být tento zájem jednoznačně zřejmý*“.⁷⁰ Z toho vyplývá, že rozhodovací praxe soudů by měla být poměrně shovívavá a snažit se dohledat naléhavý právní zájem na základě skutkových tvrzení vyličených v žalobě, nikoliv opět na jeho přesném a výslovném popisu.

V judikatuře Nejvyššího soud se objevují ovšem i rozhodnutí týkající se specifických situací, jako je například, jak formulovat určovací žalobu v případě odstoupení od kupní smlouvy. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. července 2002, sp.zn. 22 Cdo 543/2001 přinesl zásadní novum v dosavadní judikatuře. Z tohoto rozsudku totiž plyne, že v situaci, kdy prodávající (žalobce) obdržel od kupujícího (žalovaného) v souvislosti s převodem vlastnického práva k nemovitosti peněžité plnění a domáhá-li se později prodávající určení svého vlastnického práva k této nemovitosti v důsledku toho, že po právu od kupní smlouvy odstoupil, bude mu naléhavý právní zájem na podání takové určovací žaloby svědčit jen v tom případě, jestliže přijaté plnění od kupujícího již vrátil, anebo jestliže současně s určovací žalobou se bude (kumulativně) domáhat např. vyklizení žalovaného z předmětné nemovitosti oproti vrácení kupní ceny žalovanému.⁷¹ Jestliže by vyslovení neplatnosti převodní smlouvy, na základě které má (teprve) dojít ke vkladu vlastnického či jiného věcného práva k nemovitosti do katastru, mohlo mít příznivý vliv na právní postavení žalobce, lze přípustnost žaloby ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) OSŘ dovést.⁷²

⁶⁹ SPÁČIL, Jiří. *Žaloby na určení vlastnického práva*. Soudní rozhledy, 2002, č. 6, 198 s.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2016, sp. zn. 22 Cdo 5394/2015.

⁷¹ VRCHA, Pavel. *Žaloba na určení vlastnického práva k nemovitosti*. Právní rádce, 2003, č. 10, 15 s.

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2010, sp. zn. 30 Cdo 2027/2008.

Další poměrně neobvyklou situací, na kterou soudní práce musela reagovat jsou případy, kdy se vlastnické právo mezi osobou zapsanou a oprávněnou není sporné, tj. žalobce zcela uznává právní nárok žalobce. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu „*Naléhavý právní zájem na určení vlastnictví žalobce k nemovitosti není dán, je-li žalovaný sice v katastru nemovitosti zapsán jako vlastník této nemovitosti, ale vlastnictví žalobce nepopírá. V takovém případě je namíste postup podle § 7 a 8 zákona č. 265/1992 Sb.*“⁷³

3.8.2 Zákonné určovací žaloby

Jak je již řečeno výše, obecnou určovací žalobu podle ustanovení § 80 OSŘ se nelze domáhat určení právní skutečnosti. Právní řád přesto obsahuje několik typů žalob, které jsou určeny právě k vyjasnění stanovených skutečností. Tyto určovací žaloby však neodpovídají žalobám podle zmíněného § 80 OSŘ a svůj základ mají ve svém konkrétním ustanovení hmotněprávního předpisu. Přestože takové žaloby nejsou přímo předmětem této kvalifikační práce, je vhodně je alespoň okrajově zmínit. Hlavním rozdílem mezi žalobou podle § 80 OSŘ a „zákonnými“ určovacími žalobami spočívá v tom, že u těchto se žalobci neukládá povinnost prokazovat naléhavý právní zájem. Aktivní legitimace vyplývá přímo z jejich zákonné úpravy. Zde si dovolím uvést několik příkladů.

Žaloba na určená hranice mezi pozemky

Žaloba na určení hranice mezi pozemky je institutem s dlouho tradicí. Římské právo umožňovalo vlastníkům polních pozemků, jejichž hranice byly sporné, domáhat se jejich určení žalobou na úpravu hranic (*actio finium regundorum*).⁷⁴

⁷³ Rozsudek ze dne 19. prosince 2002, sp. zn. 30 Cdo 1865/2002.

⁷⁴ SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal. In SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva* (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 191 s.

Heyrovský k tomuto dodává, že strana uplatňující tuto žalobu, tak uplatňuje svoje vlastnické právo, přičemž actio finium regundorum může zastupovat reivindikaci.⁷⁵

Současná úprava žaloby na určení hranice mezi pozemky je obsažena v § 1028 ObčZ „*Jsou-li hranice mezi pozemky neznatelné nebo pochybné, má každý soused právo požadovat, aby je soud určil podle poslední pokojné držby. Nelze-li ji zjistit, určí soud hranici podle slušného uvážení*“. Při určení hranic je nezbytné rozlišovat, zda je hranice objektivně sporná ale po provedení dokazování lze určit její průběh, protože v takovém případě je nutné žalovat na určení vlastnického práva k vymezení pozemku. Naproti tomu, pokud je hranice i s dodatečným prokazováním neznatelná, je nutné žalovat na její stanovení a domáhat se vydání deklaratorního rozsudku. Základním hlediskem pro odlišení, o kterou z uvedených žalob jde, budou žalobní tvrzení, respektive žalobní návrh. Určovací žaloba se bude opírat o tvrzení, že žalobci je známo, kudy vede vlastnická hranice, a proto se domáhá vydání deklaratorního rozhodnutí, které tento stav potvrdí, zatímco žaloba podle § 1028 se opírá o tvrzení, že skutečný průběh hranice nelze zjistit, a žádá se její nové vymezení či stanovení. V případě splnění podmínek pro postup podle § 1028 vyplývá přípustnost žaloby přímo ze zákona a nevyžaduje se existence naléhavého právního zájmu, jak by se mohlo zdát z požadavku na „určení“ hranice mezi pozemky. Proto je možná vhodnější hovořit o stanovení hranice pozemku.⁷⁶ Srovnatelně se vyjádřil Nejvyššího soud, tj. že „...i v případech, ve kterých je hranice mezi pozemky objektivně zjistitelná a soud určuje vlastnické právo ke sporné části pozemku, nemá obnova katastrálního operátu vliv na hmotněprávní vztahy k nemovitostem a rozhodnutí soudu deklaruje vlastnické právo účastníků řízení vyplývající z hmotněprávních vztahů“.⁷⁷

S ohledem na výše uvedené se proto domnívám, že má-li se žalobce domáhat ochrany svého vlastnického práva při sporu o hranici pozemku, je vhodnější učinit tak přímo pomocí žaloby na určení vlastnictví, když v takovém případě je otázka hranice pozemku řešena v rámci předběžné otázky.

⁷⁵ HEROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 4. opr. vyd. Praha: J. Otto knihkupec, 1910, 239 s.

⁷⁶ SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal. In SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 191 s.

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. června 2017, sp. zn. 22 Cdo 2171/2017.

Žaloba na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru

Dle ustanovení § 72 ZP, neplatnost rozvázání pracovního poměru výpovědí, okamžitým zrušením, zrušením ve zkušební době nebo dohodou může jak zaměstnavatel, tak i zaměstnanec uplatnit u soudu nejpozději ve lhůtě 2 měsíců ode dne, kdy měl pracovní poměr skončit tímto rozvázáním.⁷⁸ Neplatnost pracovního poměru musí být uplatněna žalobou na určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru u soudu, který je oprávněn o takové neplatnosti rozhodnout. Aktivně legitimován je v tomto případě jak zaměstnanec, tak zaměstnavatel, protože oba mohou mít zájem na zpochybnění takového právního jednání. Jak již bylo výše řečeno, nejedná se o žalobu o určení ve smyslu § 80 OSŘ, a není tak potřebné tvrdit a prokazovat existenci naléhavého právního zájmu.⁷⁹ Podle odborné literatury je nutné rozlišovat případy, kdy se žalobce domáhá určení neplatnosti rozvázání pracovního poměru a určení zdánlivosti právního jednání, a to proto, že na tyto situace není možné ustanovení § 72 ZP aplikovat. Žaloba na určení zdánlivosti právního jednání může být podána, jen pokud je dán naléhavý právní zájem na takovém určení (§ 80 OSŘ).⁸⁰ Judikatura se také již několikrát zabývala problematikou výpovědi z pracovního poměru v případě, že osoba již v danou chvíli nebyla zaměstnavatelem. Ustálená judikatura soudů dále dovodila, že, rozvázal-li pracovní poměr se zaměstnancem někdo, kdo nebyl jeho zaměstnavatelem, může se zaměstnanec žalobou podle ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu domáhat, aby bylo určeno, že rozvázání pracovního poměru je neplatné, má-li na takovém určení naléhavý právní zájem; nejde o žalobu podle ustanovení § 72 zákoníku práce, protože tato se vztahuje pouze na poměr mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.⁸¹

⁷⁸ Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁹ JANŠOVÁ, Marie. In VALENTOVÁ, Klára a kol. *Zákoník práce. 1. vydání (1. aktualizace)* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020 [cit. 9. července 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://db.beck-online.cz)

⁸⁰ JANŠOVÁ, Marie. In VALENTOVÁ, Klára a kol. *Zákoník práce. 1. vydání (1. aktualizace)* [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020 [cit. 9. července 2022]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://db.beck-online.cz)

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012

Odporová žaloba

Odporové žaloby jsou upraveny v ustanovení § 267a OSŘ. Účelem je vyřešení sporu mezi vícero oprávněnými a věřiteli o to, které pohledávky, v jaké výši, v jaké skupině nebo pořadí mají být uspokojeny při rozvrhu z výtěžku získaného při zpeněžení majetku povinného při výkonu rozhodnutí prováděném prodejem movitých věcí, nemovitých věcí nebo závodu nebo při rozdělování výnosu výkonu rozhodnutí mezi více oprávněných při provádění výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky nebo jiných práv.⁸² Výnos z výkonu rozhodnutí, např. výtěžek z dražby nemovité věci, zpravidla nemůže uspokojit všechny oprávněné a někdy domáhají podílu na výnosu provedení výkonu rozhodnutí také ti, kteří ve skutečnosti pohledávku za dlužníkem nemají, popř. už byla umořena. Tímto dochází mezi oprávněnými, jinými věřiteli dlužníka a povinným ke vzájemným sporům o rozdělení výnosu výkonu rozhodnutí, jejichž vyřešení je předpokladem pro ukončení občanskoprávního exekučního řízení.⁸³ Popřít lze pohledávku zejména co do pravosti, výše, skupiny nebo pořadí v jakém je přihlášená.

Aktivně věcně legitimován pro podání odporové žaloby je oprávněný nebo jiný věřitel, který přihlásil svoji pohledávku do výkonu rozhodnutí. K podání odporové žaloby může být aktivně legitimován i povinný, a to v případě, že popírá přihlášenou pohledávku jiného věřitele, která věřiteli nebyla přiznána pro povinného závazným exekučním titulem, takže může popírat nejen přihlášenou pohledávku, která věřiteli dosud nebyla přiznána žádným exekučním titulem, ale například může popírat i pohledávku, která pro věřitele vyplývá z notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti, neboť se jedná o exekuční tituly, které nejsou vybaveny účinky závaznosti.⁸⁴

⁸²LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1273 s.

⁸³DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I, § 1-200za*, Praha: C.H. Beck, 2009, 2228 s.

⁸⁴LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 1273 s.

Odporová žaloba je svou povahou (shodně jako excindační žaloba podle § 267 OSŘ) určovací žalobou, u níž není nutno tvrdit ani prokazovat naléhavý právní zájem na požadovaném určení (§ 80 OSŘ).⁸⁵

Žaloba vylučovací

*„Právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona.“*⁸⁶ Účelem excindační (vylučovací) žaloby je poskytnout právní ochranu osobám, které mají k majetku, jenž byl postižen výkonem rozhodnutí, popř. exekucí, takové právo, které nepřipouští, aby nařízený výkon rozhodnutí byl proveden a aby se tak postižený majetek stal zdrojem pro uspokojení oprávněného.⁸⁷ Tento institut má svůj původ v zásadě, že při výkonu rozhodnutí může být pro uspokojení oprávněného či věřitele použit jen majetek, který je ve vlastnictví povinného, ve společném vlastnictví povinného a jeho manžela, anebo ve vlastnictví třetí osoby, má-li oprávněný z důvodu neúčinnosti právního úkonu nebo jinak podle hmotného práva nárok, aby jeho pohledávka za povinným byla uspokojena z tohoto majetku.⁸⁸

Předmětem řízení je tedy vyloučení věci nebo majetkové hodnoty z výkonu rozhodnutí. Uplatňuje-li osoba excindační žalobu, je nezbytné v jejím petitu přesně specifikovat, jaký věc má být vyjmuta. Aktivně legitimován k podání žaloby je vlastník věci, která byla postižena nařízením výkonu rozhodnutí, popř. také manžel povinného za předpokladu, že byl postižen majetek ze společného jmění manželů, ačkoliv se takové postižení nepřipouští. Zde si pouze dovolím upozornit, že ačkoliv je výslovně legitimována pouze třetí osoba a manžel povinného, třetí osobou z hlediska § 267 OSŘ je i rozvedený manžel povinného, jehož majetek byl výkonem rozhodnutí (exekucí) neoprávněně postižen, avšak jen pokud není účastníkem vykonávacího (exekučního) řízení v procesním postavení manžela

⁸⁵LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1273 s.

⁸⁶ § 267 OSŘ.

⁸⁷LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 1267 s.

⁸⁸DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 2219 s.

povinného a nemůže se bránit návrhem na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) dle § 262b odst. 1 OSŘ.⁸⁹ Pasivně legitimován je oprávněný.

Nejvyšší soud se zabýval otázkou souběhu žaloby o určení vlastnictví a vylučovací žaloby. V odůvodnění pak připouští, že při souběhu žaloby o určení vlastnictví a vylučovací žaloby, jejímž základem je spor o vlastnické právo, je namíste zvažovat, zda řízení o vylučovací žalobě nemá být přerušeno, a to zejména proto, že probíhá řízení (řízení o určení vlastnictví), v němž je řešena otázka, která může mít význam pro rozhodnutí soudu (zde otázka vlastnictví betonové plochy).⁹⁰

⁸⁹Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 9. února 2022, sp. zn. 20 Co 339/2021.

⁹⁰Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2008, sp. zn. 29 Odo 379/2006.

4 Naléhavý právní zájem

Naléhavý právní zájem je nepostradatelnou podmínkou určovací žaloby, bez níž nemůže být žaloba úspěšná, je tedy předpokladem důvodnosti žaloby.⁹¹ Naléhavý právní zájem se vždy posuzuje individuálně, nicméně jak judikatura, tak odborná literatura se již mnohokrát vyslovila ke specifikaci tohoto neurčitého právního pojmu. Právní zájem na určení existence tohoto právního zájmu má žalobce tehdy, je-li existence tohoto právního vztahu objektivně neurčitá, nejasná a z této nejistoty hrozí žalobci nebezpečí újmy. Tato nejistota a nejasnost musí ovšem dosahovat určité míry intenzity; nestačí jenom nejistota subjektivní, která by popř. mohla být pouhou neznalostí práva.⁹²

4.1 Rozlišení věcné legitimace a naléhavého právního zájmu

Nelze zaměňovat věcnou legitimaci k podání určovací žaloby na straně jedné a naléhavý právní zájem na podání této žaloby na straně druhé. Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, má ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde, nebo jehož právní sféry se týká sporný vztah nebo sporné právo. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení naproti tomu vystihuje, zda podání konkrétní určovací žaloby je efektivním a vhodným prostředkem (způsobem), kterak se domoci ochrany právních zájmů navrhovatele.⁹³ Naléhavý právní zájem na požadovaném určení pak vyjadřuje způsob právní ochrany, které se má dostat soudním rozhodnutím tomu, kdo má v řízení o určovací žalobě aktivní věcnou legitimaci, a to vůči tomu, kdo je k požadovanému určení pasivně legitimován.⁹⁴ Věcnou legitimaci v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, samozřejmě nemají jen ti, kteří jsou účastníky sporného právního vztahu nebo o jejichž sporné právo jde. Přípustné je

⁹¹ HAMULÁKOVÁ, Klára, a kol. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, 152 s.

⁹² WINTEROVÁ, Alena a kol., *Civilní právo procesní, Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 206 s.

⁹³ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 433 s.

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2017 sp. zn. 33 Cdo 1255/2015.

rovněž určení právního vztahu nebo práva, jichž se žalobce – z pohledu hmotného práva – neúčastnil, jestliže se takový právní vztah nebo právo přímo dotýká jeho právní sféry (a jím požadované proto může ovlivnit jeho právní postavení).⁹⁵

Vzájemným poměrem mezi věcnou legitimací a naléhavým právním zájmem se zabýval i Ústavní soud ČR, když ve svém nálezu určil, že „*Žaloby domáhající se určení vlastnického práva na základě zpochybnění skutečností, k nimž došlo hluboko v minulosti, postrádají prvek, který je k jejich projednání nezbytný - naléhavý právní zájem žalobce na určení právního stavu, bez nějž by se vztah žalobce k věci stal nejistým. Vzhledem k tomu, že naléhavý právní zájem na určení nahrazuje u určovacích žalob aktivní legitimaci žalobce, lze konstatovat, že takové žaloby nemohou mít naději na úspěch*“.⁹⁶ K detailnějšímu výkladu dopomáhá rovněž Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2010, dle kterého nelze dovozovat beze všeho dovozovat, že existuje-li věcná legitimace žalobce, je dán rovněž jeho naléhavý právní zájem. Naléhavý právní zájem žalobce je však podmíněn jeho aktivní věcnou legitimací.⁹⁷

Považuji za vhodné doplnit, že aktivní věcnou legitimaci nemusí pouze přímý účastník právního vztahu, resp. smlouvy, a to zejména pokud by rozhodnutí ve věci mělo kladný účinek. Jako důkaz pro svou tezi si dovoluji uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu, dle kterého „*Naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není [§ 80 písm. c) OSŘ] nemá jen ten, kdo je účasten právního vztahu nebo práva, o něž v řízení jde. Aktivně legitimována k žalobě na určení neplatnosti smlouvy je i osoba, která není účastníkem této smlouvy, jestliže by vyhovění žalobě mohlo mít příznivý dopad na její právní postavení*“⁹⁸ a dále „*Žalobu na určení neplatnosti právního úkonu, stejně jako žalobu na určení vlastnictví k věci, jež byla předmětem takového úkonu, může podat i osoba, jež nebyla účastníkem smlouvy. Úspěch takové žaloby je podmíněn tím, že určení existence tohoto právního vztahu, jehož subjektem je třetí osoba, ovlivní právní postavení žalobce vůči žalovanému*“.⁹⁹

⁹⁵ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 527 s.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. ledna 2006, sp. zn. I. ÚS 185/05.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2010, sp. zn. 28 Cdo 3889/2008.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. června 1999 sp. zn. 2 Cdon 1690/97.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2005, sp. zn. 30 Cdo 1685/2004.

Nejvyšší soud dovodil že „*Jestliže soud v řízení o žalobě na určení existence práva nájmu dovodí, že „žalovaný předmětný byt nevlastní“, zamítne žalobu nikoli z důvodu nedostatku naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, ale pro nedostatek věcné legitimace na straně žalovaného.*“¹⁰⁰

4.2 Principy určení naléhavého právního zájmu

Jak již nejspíš vyplynulo z výše uvedeného, při nedostatku naléhavého právního zájmu soudce nadále nezkoumá ostatní věcné aspekty žalobního návrhu a přistoupí rovnou k jeho zamítnutí.¹⁰¹ Při rozhodnutí, zda je naléhavý právní zájem dán, je důležité především hledisko časové. Judikatura určuje, že pro posouzení je rozhodnu stav době vyhlášení rozsudku.¹⁰²

O naléhavý právní zájem může zásadně jít jen tehdy, jestliže by bez soudem vysloveného určení, že právní vztah nebo právo existuje, bylo buď ohroženo právo žalobce nebo by se jeho právní postavení stalo nejistým, což - řečeno jinými slovy - znamená, že buď musí jít u žalobce o právní vztah (právo) již existující (alespoň v době vydání rozhodnutí) nebo o takovou jeho procesní, případně hmotněprávní situaci, v níž by objektivně v již existujícím právním vztahu mohl být ohrožen, případně pro nejisté své postavení by mohl být vystaven konkrétní újmě.¹⁰³

Vzhledem ke skutečnosti, že nikde není omezen původ naléhavého právního zájmu, lze dovodit, že tento nemusí pocházet pouze z práva civilního, ale i například trestního či správního.

Kvůli neurčitosti tohoto právního pojmu a s tím spojenými nesnáze při jeho posouzení, se už v minulosti objevovaly snahy jej normalizovat. Konkrétním případem může být kupříkladu odborná publikace z roku 1986, jejíž autorem je Petr Svatoš, dle které je naléhavý právní zájem dán, jsou-li kumulativně splněny tyto požadavky:

¹⁰⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. července 2006, sp. zn. 26 Cdo 2383/2005.

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. května 2011, sp. zn. 30 Cdo 1121/2011.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna, sp. zn. 21 Cdo 2494/2010.

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 17/95.

- Žalovaný popírá existenci (neexistenci) práva či právního poměru žalobce, tedy právo, resp. právní vztah, je mezi účastníky řízení sporný, existuje mezi nimi stav objektivní nejistoty.
- Ohrožení práva či právního poměru, resp. nejistotu právního postavení žalobce nelze odstranit jinak, tzn. může být odstraněna jenom výrokem určovacím (samozřejmě za předpokladu, že nelze žalovat na plnění z téhož právního poměru, kdy existence práva či právního vztahu se vyřeší prejudiciálně)
- Potřeba odstranění nejistoty, resp. ohrožení práva nebo právního vztahu již nastala, a proto požadované určení není vhodné odkládat. Tato aktuálnost je dána tehdy, když ohrožení práva se může kdykoliv zvětšit, resp. může dojít k jeho porušení, nebo když hrozí, že se žalobcovo právní postavení stane ještě méně jistým, než je tomu doposud.¹⁰⁴

Nejvyšší soud uvedl, že určovací žaloba podle § 80 písm. c) OSŘ je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu, a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení.¹⁰⁵

Naléhavý právní zájem je v souladu s výše uvedenými kritérii i judikaturou soudů je dán i tehdy, pokud dojde k pouhému vyhrožování neoprávněným zásahem do subjektivního práva. Zde bylo judikováno, že *„neoprávněným zásahem do vlastnického práva není pouhé vyhrožování takovým zásahem. Vlastník, kterému je takto vyhrožováno, se nemůže bránit žalobou zápůrčí (negatorní), může však žádat, aby soud určil, že žalovaný není oprávněn provést zásah, kterým hrozí“*.¹⁰⁶ O tom, že se jedná o doposud nepřekonaný právní názor svědčí především

¹⁰⁴ SVATOSĚ, Petr. *Určovací žaloba*. Bulletin advokacie, 1986, 236 s.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2013, sp. zn. 29 Cdo 3736/2012.

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2001, sp. zn. 22 Cdo 2162/99.

skutečnost, že Nejvyšší soud tento rozsudek stále používá v rámci svých odůvodnění a dále na něj odkazuje.¹⁰⁷ Rozhodovací praxe dovolacího soudu se zcela ustálila například i v názoru, že zákaz neoprávněného rušení vlastníka věci přichází v úvahu jen tam, kde neoprávněné rušení trvá, resp. pokračuje, anebo tam, kde sice již přestalo, avšak existuje konkrétní nebezpečí jeho opakování v budoucnu.¹⁰⁸

Kvalifikovaný právní zájem byl však mnohokrát vymezen i negativně, a to například ve vztahu k určení neplatnosti smlouvy. Je-li posouzení platnosti právního úkonu předběžnou otázkou ve vztahu k řešení otázky (ne)existence práva nebo právního vztahu, který měl být tímto právním úkonem založen, změněn nebo naopak ukončen, pak na takovém určení není dán naléhavý právní zájem, neboť lze požadovat přímo určení existence či neexistence nevyjasněného vztahu. Naléhavý právní zájem proto není dán na určení neplatnosti smlouvy, pokud vztah účastníků věci může být vyřešen určením, který z nich je vlastníkem věci. Má-li být určena neplatnost smlouvy, musí se řízení zúčastnit všichni, kteří ji uzavřeli, případně jejich právní nástupci. Jinak soud žalobu zamítne.¹⁰⁹ Rozhodovací praxe však dovodila, že žalobcem může být i osoba, která není signatářem smlouvy nebo přímým účastníkem právního vztahu. Předpokladem však je, že případný úspěch určovací žaloby se projeví ve zlepšení jeho právního postavení. A to zejména tím, že úspěšný žalobce by mohl uplatnit vlastní práva, která souvisejí s předmětem neplatné smlouvy.¹¹⁰ Proto je třeba dovodit, že žalobce může mít naléhavý právní zájem na určení, že vlastníkem určité nemovitosti je jeho dlužník, který ji neplatně převedl na jinou osobu, jestliže tímto určením získá doklad nezbytný pro provedení exekuce prodejem nemovitosti.¹¹¹

¹⁰⁷ Například Rozsudek ze dne 23. června 2020 sp. zn. 22 Cdo 4167/2019, Usnesení ze dne 15. října 2019, sp.zn. 22 Cdo 1564/2019.

¹⁰⁸ Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2019, sp. zn. 22 Cdo 4348/2018.

¹⁰⁹ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 434 s.

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. června. 1999 sp. zn. 2 Cdon 1690/97.

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. prosince 2002, sp. zn. 22 Cdo 1377/2001.

4.3 Povinnost tvrzení a prokázání na straně žalobce

Skutkovými tvrzeními rozumíme vyličení skutkových, zpravidla hmotněprávních tvrzení, od nichž žalobce odvíjí svoji aktivní legitimaci a která zároveň podle jeho názoru odůvodňují pasivní legitimaci žalovaného.¹¹² Zatímco povinnost tvrdit a prokazovat má účastník jakéhokoliv civilního (jak sporného, tak nesporného) řízení, totéž břemeno vzniká jen stranám civilního sporu. Pouze ve sporném řízení totiž platí, že účastník, který neunesse břemeno tvrzení a prokazování skutečností ve svůj prospěch, prohrává.¹¹³ Primárně nese důkazní břemeno ten, kdo určitou skutečnost tvrdí, nevyplývá-li ze zákona něco jiného.¹¹⁴

Podle §101 OSŘ je účastník povinen tvrdit zejména všechny rozhodné skutečnosti. Je bezesporu, že takovou skutečností je právě naléhavý právní zájem ve vztahu k žalobě podle §80 OSŘ, když pro jeho nedostatek, tj. i nedostatek ve tvrzení, je civilní soud oprávněn řízení zastavit. Žalobce se tak nemůže omezit pouze na okrajové vyličení potencionálního naléhavého právního zájmu, popř. jej pouze konstatovat. Jeho povinnost zahrnuje tvrdit rozhodné skutečnosti, ze kterých je zřejmé, že mu naléhavý právní zájem skutečně svědčí. Jak je uvedeno výše, s podáním žalobního návrhu se váže jedna povinnost tvrdit ale zároveň i s tím spojená povinnost důkazní podle §120 OSŘ. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu 22 Cdo 1848/2000 „*Pro soud, který v řízení o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, posuzuje naléhavost právního zájmu ve smyslu § 80 písm. c) občanského soudního řádu, je rozhodný právní zájem žalobce nikoli zájem strany žalované. Naléhavý právní zájem ve smyslu tohoto ustanovení je dán již existencí rozporu ve vlastnictví předmětných nemovitostí podle stavu vyplývajícího ze zápisů v katastru nemovitostí a podle stavu, který zde je v důsledku předmětné kupní smlouvy uzavřené mezi účastníky*“.¹¹⁵

¹¹² SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 425 s.

¹¹³ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 500 s.

¹¹⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. listopadu 2021, sp. zn. 6 Cmo 120/2019.

¹¹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 22 Cdo 1848/2000.

4.4 Poučovací povinnost soudu

Obsahem poučovací povinnosti je sdělení účastníkům, jaká práva a povinnosti v řízení mají. Obecným účelem poučovací povinnosti je, aby se účastníci orientovali v průběhu řízení, aby mohli předvídat jeho další vývoj a činili procesní úkony, odpovídající jejich procesnímu cíli.¹¹⁶ Absence poučení odpovídajícího zákonu má za následek nejen to, že vůči účastníku nemohou být vyvozovány závěry z nesplnění těchto povinností, resp. následky v podobě věcně nepříznivého rozhodnutí pro nečinnost, ale také to, že vůči účastníku, který nebyl náležitě poučen, nelze uplatňovat omezení vyplývající v odvolacím řízení ze systému ne-úplné apelace.¹¹⁷

Podle nálezu Ústavního soudu ČR I. ÚS 63/96 „Podle ustanovení § 5 o.s.ř. soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Dle názoru soudu ustanovení § 5 o.s.ř. je nutno vyložit tak, že soud je povinen účastníky poučit, jaká práva jim přiznávají a jaké povinnosti ukládají procesněprávní předpisy, jak je nutno procesní úkony provést, popřípadě jak je třeba odstranit vady procesních úkonů již učiněných, aby vyvolaly zamýšlené procesní účinky... Do poučovací povinnosti tedy nepatří návod, co by účastník měl nebo mohl v daném případě dělat, aby dosáhl žádaného účinku, ale jen pomoc k tomu, aby mohl zákonem stanoveným způsobem dát najevo, co hodlá v řízení učinit“.¹¹⁸ S tímto souvisí také omezení poučovací povinnosti, co do druhu žaloby, kterou by ml žalobce uplatnit. Soud nemůže žalobce instruovat, jestli podat žalobu na plnění či na určení. Totéž platí, pokud žalobce nesprávně vymezil žalobní petit. „Jestliže žalobce sám vymezil předmět řízení nesprávně voleným petitem žaloby, pak v postupu obecných soudů, které na takovém podkladě návrh zamítly, nelze spatřovat porušení práv chráněných čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod“.¹¹⁹

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 18. prosince 2013, sp. zn. 30 Cdo 3357/2013, uvedl, že „v žalobě o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není,

¹¹⁶ HROMADA, Miroslav. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 18 s.

¹¹⁷ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 12 s.

¹¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 1997, sp. zn. I. ÚS 63/96.

¹¹⁹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. března. 2000, sp. zn. IV. ÚS 37/2000.

*musí žalobce vždy tvrdit a prokazovat skutečnosti, z nichž vyplývá, že má na požadovaném určení naléhavý právní zájem. Protože se jedná o procesní povinnost, je soud povinen žalobce o tom poučit ve smyslu § 118a odst. 1, 2 a 3 o. s. ř. Pokud soud zamítne určovací žalobu pro nedostatek naléhavého právního zájmu, aniž by žalobce o uvedené procesní povinnosti poučil, je řízení postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“.*¹²⁰ Stanovení poučovací povinnosti soudů však není žádnou novinkou, když srovnatelně se vyslovil Nejvyšší soud již například ve svém rozhodnutí z roku 2001.¹²¹ Odborná veřejnost má však za to, že soud se může této povinnosti zprostit, pokud je nedostatek naléhavého právního zájmu s ohledem na okolnosti zcela zjevný.¹²²

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2013, sp. zn. 30 Cdo 3357/2013.

¹²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2001, sp. zn. 20 Cdo 450/2000.

¹²² SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2021, 433 s.

5 Závěr

Poslední stránky práce věnuji shrnutí celého obsahu, zhodnocení zjištění a porovnání s cíli práce.

V úvodu jsem si za cíl své diplomové práce předsevzala ucelený přehled o úpravě určovací žaloby, včetně vysvětlení jejich specifík a důsledné rozebrání naléhavého právního zájmu. Kromě stručného historického vývoje, který slouží především k uvedení do problematiky, jsem se rozhodla co nejprecizněji zaměřit na popsání charakteristiky určovací žaloby. Protože jsem se rozhodla zaměřit přímo na určovací žalobu, moje práce neobsahuje samostatné části týkající se žalobního práva, či vývoji již od dob antického Říma. Pro mé účely bylo mnohem přínosnější zaměřit se na úpravu německého právního řádu 19. stolní, které byla silným inspiračním zdrojem pro pozdější československou a následně českou úpravu. Za jeden z nejkomplicovanějších problémů považuji rozbor podkapitoly „Předmět určení“. Zde bylo nutné vycházet historického výkladu, což je při omezených zdrojích nelehký úkol. Nad to, je zřejmé, že právě historicky vzato nebyl názor na předmět určení vždy jednotný, a zatímco někteří procesualisté jej chápali širěji, jiní jsou zastánci spíše restriktivního výkladu. Zde si dovoluji zopakovat Dvořáka, který dle mého názoru velmi výstižně vysvětluje, proč je třeba se přiklánět spíše k užšímu výkladu, a to sice, že žaloba na určení existence jednotlivých právních skutečností není totiž způsobila zjednat pevný základ pro právní vztahy procesních stran, a nemůže tak sloužit předcházení dalším sporům.¹²³

K preventivní funkci si dovoluji dodat, že ačkoliv, jak jsem zmínila v úvodu práce, je odborná literatura k určovací žalobě poměrně kusá, téměř všechny se shodovaly právě na preventivní funkci. V příslušné části jsem si pak dovolila vyslovit nesouhlas s teorií, která preventivní charakter do jisté míry popírala. Přes mé výhrady k publikaci, bylo velmi cenným přínosem disponovat zdrojem s názorovými odchylkami.

V celé práci se střetávají vztahy k jiným žalobním institutům, přesto jsem se rozhodla věnovat samostatnou podkapitolu žalobě na plnění, když jejich vzájemná konkurence je zásadní. Zde byla klíčová řešerše příslušné judikatury, která poměrně obsáhle a obstojně pomohla vymodelovat vztahy mezi nimi. Po vypracování této

¹²³DVOŘÁK Bohumil. In LAVICKÝ, Petr a kol., *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 327 s.

kapitoly si dovoluji usoudit, že žaloba na určení a žaloba na plnění se vzájemně vylučují, resp. má-li osoba možnost žalovat na plnění, není možné žalovat na určení, neboť v takové situaci pominul kvalifikovaný právní zájem, když o otázce existence či neexistence právního poměru rozhodně soud v rámci přiznání nároku na plnění.

V otázce naléhavého právního zájmu jsem vycházela převážně z judikatury, která tak plnila svoji roli v otázce výkladů právních norem. Právní zájem na určení existence tohoto právního zájmu má žalobce tehdy, je-li existence tohoto právního vztahu objektivně neurčitá, nejasná a z této nejistoty hrozí žalobci nebezpečí újmy. Tato nejistota a nejasnost musí ovšem dosahovat určité míry intenzity; nestačí jenom nejistota subjektivní, která by popř. mohla být pouhou neznalostí práva.¹²⁴ Jak je ale výše uvedeno žalobce se nesmí omezit jen na pouhé konstatování naléhavého právního zájmu, ale má povinnost tvrzení a důkazní. Této povinnosti pak odpovídá poučovací povinnost soudu. Judikatura zde opět stanovila, že soud není oprávněn určovací žalobu zamítnout pro absenci naléhavého právního zájmu, aniž ho nejdříve nepoučí a nevyzve ke zhojení takové vady.

Za největší nedostatek současné právní úpravy považuji právě nedostatečně zřejmé hranice a kritéria pro stanovení existence naléhavého právního zájmu. Jisté lze spatřovat jako kladný jev, že takové nastavení umožňuje velmi široký prostor pro uvážení rozhodujícího soudu, nicméně z pohledu žalobce se často může jednat o jakousi „střelbu naslepo“, kdy si sám není jistý, zda-li je jím uplatňovaný nárok způsobilý obstát. Navíc takový stav vede k možné nejednotnosti v rozhodování, a to i přes rozsáhlou judikaturu vysokých soudů. Tato se totiž většinou vztahuje pouze na specifické situace, ale jen těžko z nich lze předepsat obecné pravidlo. V případě minimálních požadavků a příliš volného výkladu může dojít k vedení nadbytečných a neefektivních sporů, zatímco naopak nadměrně přísný výklad může založit poměr odepření spravedlnosti (*denegatio iustitiae*).

Institut určovací žaloby možná není tou nejužívanější žalobou v civilním řízení ale i přesto je nepostradatelným nástrojem pro vnesení rovnováhy a nápravy faktického stavu ve stav po právu. Navzdory jiným autorům kvalifikačních prací s podobným tématem, se nedomnívám, že výše uvedené nedostatky nutně znamenají potřebu nového civilně procesního kodexu.

¹²⁴WINTEROVÁ, Alena a kol., *Civilní právo procesní, Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 206 s.

Domnívám se, že se mi v diplomové práci podařilo splnit všechny vytyčené cíle, když jsem do hloubky popsala znaky určovací žaloby a přinesla ucelený pohled na problematiku. Na určený druh žaloby jsem nenahlížela izolovaně, ale naopak jsem jej zasadila do kontextu celého civilního procesu, a to především vypracováním přehledu účinků podání vztahů k jiným žalobám. Své závěry jsem podložila stanovisky odborníků a ustálenou rozhodovací praxí.

6 Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

zákon č. 113/1895 Sb., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) ve znění předpisů jej měnících a doplňujících do dne 31. 12. 1947

zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích

zákonem č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem

Monografie a články

DŘÁPAL, Ljubomír, kol. *Občanský soudní řád I, II. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009.

DVOŘÁK, Bohumil. *Ke vztahu rozsudku o žalobě na plnění a následné žaloby určovací*. Právní rozhledy, 2008, č. 9.

FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Acta Universitatis Carolinae, Iuridica monographia, 1974.

GERLICH, Karel. *Hmotněprávní účinky podání žaloby. Několik poznámek k novelovanému § 232 c. ř. s.* Všeherd. List československých právníků. Praha: Spolek českých právníků „Všeherd“, 1929, roč. 10, č. 4.

GEŠKOVÁ, Katarína. *Žalobné právo*. Zborník z mezinárodního vědeckého kongresu Trnavské právnické dni In: PULKRÁBEK, Zdeněk. *Žaloby o určení právní skutečnosti*. Trnava: TYPI UNIVERSITASTIS TYRNAVIENIS, 2020.

HAMULÁKOVÁ, Klára, a kol. *Civilní proces: casebook*. Praha: Wolters Kluwer, 2018.

- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnícký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.
- HEROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 4. opr. vyd. Praha: J. Otto knihkupec, 1910.
- HROMADA, Miroslav. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1. 2. 2016*. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: WoltersKluwer, 2016.
- LAVICKÝ, Petr a kol., *Civilní proces*. Praha: WoltersKluwer, 2016.
- MACUR, Josef. *Problémy vzájemného vztahu práva procesního a hmotného*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita. 1993.
- MACUR, Josef. *Předmět sporu v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 17.
- PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 25. června 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- RUBEŠ, Josef a kol. *Komentář k občanskému soudnímu řádu díl II.*. Praha: Orbis, 1959.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021.
- SPÁČIL, Jiří. *Ochrana vlastnictví a držby v občanském zákoníku*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.
- SPÁČIL, Jiří. *Žaloby na určení vlastnického práva*. Soudní rozhledy, 2002, č. 6.
- SUM, Tomáš. *Stavení promlčecí doby* [online]. epravo.cz, 18. 5. 2005 [cit. 6. července 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/staveni-promlceci-doby-36534.html%3Fmail>
- SVATOŠ, Petr. *Určovací žaloba*. Bulletin advokacie, 1986.
- SVOBODA Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 2. vydání (1. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020, 9 [cit. 6. července 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
- SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021.
- SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: WoltersKluwer, 2010.
- VALENTOVÁ, Klára a kol. *Zákoník práce*. 1. vydání (1. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2020 [cit. 9. července 2022]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

VRCHA, Pavel. *Žaloba na určení vlastnického práva k nemovitosti*. Právní rádce, 2003, č. 10.

WACH, A. *Der Feststellungsanspruch*. Liepzing: Duncker&Humblot, 1889.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2006.

WINTEROVÁ, Alena a kol., *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Část první, Řízení nalézací. 7., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014.

WINTEROVÁ, Alena a kol., *Civilní právo procesní*, Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015.

WINTEROVÁ, Alena. *Žaloba v občanském právu procesním*. Praha: Acta Universitatis Carolinae, Iuridica monographia, 1979.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 17/95.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. června 1997, sp. zn. I. ÚS 63/96.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. ledna 2006, sp. zn. I. ÚS 185/05.

Stanovisko Ústavního soudu ze dne 1. listopadu 2005, sp. zn. Pl. 21/05.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. ledna 1995, sp. zn. IV. ÚS 2/93.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. března, 2000, sp. zn. IV. ÚS 37/2000.

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. května 2022, sp. zn. Pl. ÚS 32/21.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1690/97.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. října 1999, sp. zn. 33 Cdo 1074/98.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. února 2001, sp. zn. 22 Cdo 1848/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. března 2001, sp. zn. 22 Cdo 2162/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2001, sp. zn. 22 Cdo 311/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2001, sp. zn. 20 Cdo 450/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. dubna 2002, sp. zn. 21 Cdo 679/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2002, sp. zn. 22 Cdo 1377/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2002, sp. zn. 30 Cdo 1865/2002.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 147/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2004, sp. zn. 25 Cdo 2002/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. srpna 2005, sp. zn. 26 Cdo 1391/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1685/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. července. 2006, sp. zn. 26 Cdo 2383/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2008, sp. zn. 29 Odo 379/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2010, sp. zn. 30 Cdo 2027/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. července. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3889/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. května. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1121/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 25 Cdo 2166/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2011, sp. zn. 21 Cdo 2494/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2013, sp. zn. 30 Cdo 3357/2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2013, sp. zn. 29 Cdo 3736/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu. 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2016, sp. zn. 22 Cdo 5394/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. června. 2017, sp. zn. 22 Cdo 2171/2017.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. června 2019, sp. zn. 28 Cdo 4660/2018.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2017 sp. zn. 33 Cdo 1255/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2019, sp. zn. 22 Cdo 4348/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2019, sp. zn. 22 Cdo 1564/2019.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2020 sp. zn. 22 Cdo 4167/2019.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. února 1919, sp. zn. Rv I 45/19.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 29. prosince 1924,
sp. zn. Rv I 1795/24.

Rozhodnutí Krajského soudu v Žilině ze dne 28. března. 1960, sp. zn. Co 79/60.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. listopadu. 2021, sp. zn. 6 Cmo
120/2019.

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 9. února 2022, sp. zn. 20 Co 339/2021.

7 Abstrakt

Práce je věnována určovací žalobě a naléhavému právnímu zájmu. To znamená takovým případům, když se žalobce domáhá vydání soudního rozhodnutí, že určité právo či právní poměr existuje, či nikoliv. Cílem diplomové práce je přinést ucelený přehled o úpravě určovací žaloby, včetně vysvětlení jejích specifik a důsledné rozebrání naléhavého právního zájmu. Pro svou práci využívám především analýzu doposud vydané odborné literatury a judikatury soudů vydané od roku 1995 až po současnost

Klíčová slova

Určovací žaloba, naléhavý právní zájem, žaloba na plnění, věcná legitimace, Nejvyšší soud

Abstract

The diploma thesis is focused on a declaratory action and emergent legal interest. Which means those cases, when the plaintiff demands the extradition of declaratory judgement. The judgement should establish whether particular subjective right or legal relationship exists. The aim of this thesis is to bring comprehensive overview of the issue of declaratory action, its specific features and detailed analysis of emergent legal interest.

Key words

Declaratory action, emergent legal interest, material identification, the Supreme Court of Czech republic

